

Departementaal vertrouwelijk
Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr. 41)

Kerneenheid
Analyse

Maandag 25 mei 2020 - geactualiseerd tot 08.00 uur

Kantelpunten die tot maatschappelijke onrust kunnen leiden

- Aanhoudende gunstige cijfers en discussie over betrekkelijke besmettelijkheid in buitenlucht kan leiden tot verminderde naleving regels. Massale drukte kan leiden tot meer beperkingen maar roept ook vragen over mogelijkheden tot handhaving

Actuele aandachtspunten

- Vanaf 1 juni kan iedereen met klachten worden getest, reacties social media terughoudend en cynisch
- Iedere mening in media door meer/minder deskundige experts (quasi-)wetenschappelijk onderbouwd; dit tast geloofwaardigheid RIVM/regering aan.
- Weinig onrust over ervaringen virus in slachterijen en op een school.
- Weinig animo voor de enkele anti-lockdowndemonstraties
- Opnieuw onrust over ondeugdelijke PBM's n.a.v. test AD

SITUATIEBEELD

Maximaal controleren (volksgezondheid)

- Voor het eerst in maanden stierven er volgens het CBS minder mensen dan normaal in deze tijd. De daling van het aantal COVID-19 patiënten op de IC zet verder door.
- Het RIVM is op dit moment niet bang dat de versoepelingen uitmonden in een tweede golf, tegelijkertijd zijn onzekerheden in de verwachtingen groot. Uit onderzoek van RIVM en GGD blijkt dat het steeds minder goed lukt om 1,5 meter afstand te bewaren, vooral met familie en vrienden. Tegelijkertijd blijft het draagvlak voor de maatregelen (hygiëne, thuisblijven, afstand houden) onveranderd hoog. Viroloog Koopmans is het waarschijnlijk dat we een tweede, misschien hogere, golf krijgen als we ons niet aan de maatregelen houden.
- Besmettingen in de buitenlucht lijken volgens wetenschappelijke studies niet vaak voor te komen, ook 'vluchtig contact' lijkt niet tot nauwelijks bij te dragen aan besmettingen.
- Vanaf 1 juni mag iedereen, zonder tussenkomst van de huisarts getest worden op COVID-19.
- Zorgen om de besmettingshaard bij slachterijen. Veiligheidsregio's willen dat minister ingrijpt bij bedrijven die besmettingshaarden zijn. Ook in het buitenland (Frankrijk, Duitsland) zijn slachthuizen brandhaarden.
- Voor zover bekend is een eerste besmettingscluster op een basisschool gemeld in Limburg.
- Ziekenhuizen hebben de reguliere zorg weer opgestart, meerderheid zit nog niet op de helft van de reguliere zorg. Een tweede 'lockdown' zal volgens de Nederlandse Zorgautoriteit funest zijn voor de (reguliere) zorg.
- Wereldwijd hebben 23 landen zich aangemeld om gebruik te maken van de techniek van Google en Apple voor contactapps, ook Nederland zou zich hiervoor hebben aangemeld.
- VWS is gestart met een wekelijkse monitor van vraag en aanbod van medicijnen.
- Hoogleraar gezondheidszorg van de UU stelt dat de kans op besmetting van dier-op-mens klein is, ondanks dat eerder bekend werd dat dat bij dit nertsenfokkerijen wel is gebeurd. Als dat zo is, zou het volgens deskundigen wereldwijd voor het eerst zijn dat er een besmetting heeft plaatsgevonden van dier op mens.
- Volgens wetenschappers werken Hydroxychloroquine en chloroquine niet tegen het coronavirus. Een in China ontwikkeld vaccin lijkt na een eerste kleinschalige test veilig te zijn en mensen te beschermen. Het vaccin moet nog breed worden getest en experts waarschuwen dat het niet bij iedereen even effectief is
- Het AD heeft 25 mondkapjes uit verpleeghuizen getest, hieruit blijkt dat bijna de helft van mondkapjes in verpleeghuizen niet zou deugen.

Beeld sociale media

- Overwegend cynische reacties op de berichtgeving dat er vanaf 1 juni gratis getest kan worden op het virus. Men vreest voor een stijging van de zorgkosten, anderen stellen dat eerder getest had moeten worden.
- Discussie over een mogelijke 2^e besmettingsgolf. Het lage aantal nieuwe besmettingen in combinatie met de berichtgeving dat het virus in de buitenlucht bij mooi weer minder snel verspreid stemt sommigen optimistisch. Anderen wijzen naar de drukte tijdens Hemelvaart de nieuwe besmettingen.

Continuïteit vitale processen en samenleving

- Het kabinet sluit niet uit dat de komende TK-verkiezingen (17 maart 2021) worden uitgesteld.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Steeds meer organisaties en bedrijven stellen dat het reisgedrag nog jarenlang anders zal zijn.
- De NS gaat krimpen en heeft overheidssteun nodig om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden.
- Horeca gaat proeven doen met het gebruik van schotten, waar 1.5m-afstand moeilijk te realiseren is.

Beeld sociale media

- Wisselende reacties op versoepeling van regels voor horeca. Enerzijds is begrip voor de voorschriften en is men opgelucht dat de regels voor horeca worden verruimd. Anderzijds stelt men dat deze regels moeilijk te handhaven zijn waar het moeilijk te controleren is of men tot een huishouden behoort.

Zorg voor kwetsbare groepen

- Volgens het RIVM is bij meer dan 7900 bewoners van verpleeghuizen het virus vastgesteld en ruim 2500 van hen zijn overleden. Daarnaast zijn er nog 4550 verdachte gevallen in verpleeghuizen.
- Vanaf 25 mei mogen bewoners van verpleeghuizen één vaste bezoeker ontvangen.
- Bij een op de dertig basisscholen zijn nog leerlingen onvindbaar.
- Vanaf 15 juni worden er weer inburgeringsexamens en staatsexamens Nederlands als 2e taal afgenomen.
- Het Contactorgaan Moslims en Overheid wil moskeebezoekers verplichten om tijdens gebeden mondkapjes te dragen, ook worden plastic handschoenen aangeraden.
- Initiatieven in diverse gemeenten om kwetsbare kinderen met een onderwijsachterstand te helpen. De meeste scholen bij 10 procent van de leerlingen een achterstand.
- Een hittegolf kan in tijden van het coronavirus desastreus zijn voor mensen die ook nu al kwetsbaar zijn.

Beeld sociale media

- De FNV wil een einde aan de situatie waarbij werkgevers ook tegelijk huisbaas zijn, deze combinatie leidt bij arbeidsmigranten tot schrijnende situaties.
- CNV-jongeren roept het kabinet op om te komen tot een 'aanvalsplan jeugdwerkeloosheid'.

Financieel-economische stabiliteit

- De overheid heeft het nieuwe steunpakket bekend gemaakt. Het pakket is volgens werkgeversorganisaties niet voldoende om te voorkomen van grote bedrijven failliet gaan. Het schrappen van de ontslagboete krijgt kritiek van de vakbonden.
- De Denktank Coronacrisis adviseert de overheid te blijven investeren en beter samen te werken in Europa.
- De Vereniging van Kleinschalige Reisorganisaties heeft gepleit voor een coronanoodfonds voor de sector.
- Onduidelijkheid over wie de kosten van de noodhospitals in Rotterdam en Maastricht gaat dragen.
- Volgens de NVM heeft de huizenmarkt nauwelijks last gehad van de COVID-19 maatregelen.
- De Financial Intelligence Unit (FIU), krijgt sinds half maart meldingen van ongebruikelijke financiële transacties (oplichting, fraude) met een link naar de coronacrisis.
- De eerste gevallen van bedrijven die onterecht TOGS-steun hebben gekregen zijn bekend, de eerste terugvorderingen zijn kortgeleden al in gang gezet.
- Sinds het begin van de coronacrisis hebben bijna 9000 huurders zich bij hun woningcorporatie gemeld vanwege betalingsproblemen.
- Bedrijven komen in de problemen omdat gemeenten investeringen uitstellen en traag zijn met het verlenen van vergunningen. Dat stellen de regio-afdelingen van VNO-NCW in een brandbrief.

Caribisch deel van het Koninkrijk

- Na Aruba en Curaçao is ook Sint-Maarten akkoord met de voorwaarden voor een tweede coronalening.
- Op Curaçao is een nieuwe (17^e) besmetting vastgesteld. Volgens artsen op Curaçao kampt het overgrote deel bevolking met gezondheidsklachten, 15 tot 20 procent heeft suikerziekte en zeker de helft obesitas.
- De eerste helft van Amerikaanse zorgverleners, welke uit voorzorg is ingevlogen om artsen bij te staan is aangekomen op Curaçao. De andere helft volgt over twee weken.
- Door een gebrek aan materialen kon het Curaçao Medical Center alleen acute en essentiële operaties uitvoeren, afgelopen week ontving het ziekenhuis materialen uit de VS reguliere zorg kan worden opgestart.
- In de eerste week van juni zal een specifiek OMT Cariben worden georganiseerd om de openstelling van het Caribisch gebied voor toeristen te bespreken.

Beeld sociale media

- Minister Slob heeft 66.000 dollar toegezegd voor de media op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Deze financiële steun is ook bedoeld voor kranten die op de eilanden correspondenten hebben.

Internationale context

- Nederland, Denemarken, Oostenrijk en Zweden komen met een eigen voorstel voor een herstelfonds. De landen willen niet dat de EU nieuwe schulden aangaat voor wederopbouw i.t.t. het voorstel van Frankrijk en Duitsland. Dijsselbloem stelde dat beide plannen goede punten hebben.
- Diverse Europese landen willen weer toeristen ontvangen en zullen op korte termijn de grenzen openen.
- VK heeft aangekondigd vanaf 8 juni elke bezoeker (m.u.v. o.a. zorgmedewerkers en seizoenarbeiders) op te dragen twee weken in quarantaine te gaan. Frankrijk heeft eenzelfde maatregel aangekondigd voor elke Brit die naar Frankrijk reist.
- In verschillende landen in Europa, waaronder Duitsland en Spanje, werden de afgelopen dagen anti-lockdowndemonstraties georganiseerd.

- Wereldwijd lopen er 80 miljoen kinderen van jonger dan één jaar het risico ziek te worden omdat nationale vaccinatieprogramma's verstoord zijn.

Beeld sociale media

- Veel discussie op sociale media over het door Nederland afgewezen Duitse-Franse voorstel voor de invulling van het EU-wederopbouwfonds. In de reacties wordt er overwegend positief gereageerd op NLse-houding.
- In Duitsland zijn meer dan honderd mensen besmet geraakt tijdens een kerkdienst in Frankfurt. Ook bij een besloten feest vlak over de grens in Duitsland lijkt voor een groeiend aantal besmettingen zijn.

Politiek en maatschappelijke onrust

- Op Hemelvaartsdag was het buiten drukker dan de afgelopen weken, diverse veiligheidsregio's zagen zich genooddaakt maatregelen te nemen om de drukte te reguleren. Ook werd er gewaarschuwd dat er mogelijk een zomer met beperkingen volgt als de drukte blijft aanhouden.
- Bijna de helft van de coronaboetes was incompleet en is door het OM teruggestuurd.
- Afgelopen dagen waren er ook in Nederland verschillende demonstraties tegen de maatregelen. Zo protesteerden tientallen vechtsporters in Den Haag voor het openstellen van vechtsportscholen. In Eindhoven was er een Anti-lockdowndemonstratie, welke rustig is verlopen.
- BOA's gaan op 26 mei en 1 juni in meerdere steden actie voeren. De BOA's willen vanwege toenemende agressie meer middelen om zich beter kunnen verdedigen.
- Afspraken van scholen, overheid en vervoersbedrijven over het gebruik van het OV door scholieren. Binnen 8km op de fiets, voor leerlingen die echt zijn aangewezen op het OV wordt plan nog 'nader uitgewerkt'.
- MBO's, hogescholen en universiteiten zullen vanaf 15 juni weer meer fysiek onderwijs gaan geven. Om het OV te ontzien worden de lestijden aangepast en onderwijs op afstand worden gegeven.
- De kritiek op het overheidsbeleid blijft aanhouden, zowel van wetenschap als ondernemers. Via de facebookgroep 'zeg nee tegen de anderhalvemetersamenleving', wordt geld ingezameld om 'een vuist te maken richting de overheid' en mensen en het kabinet 'juist' te informeren door middel van onderzoek.

Beeld sociale media

- Oproepen om vooral in eigen land zomervakantie te vieren nu er nog veel onduidelijk is over regels, voorschriften en mogelijkheden in westerse (buur)landen tijdens de zomermaanden.
- Er worden video's en afbeeldingen gedeeld van het incident op het strand van IJmuiden waarbij jongeren BOA's mishandelden nadat zij werden aangesproken. Overwegend afkeurende reacties
- Video's en afbeeldingen worden gedeeld van drukte in de openbare ruimte tijdens Hemelvaart. Uitspraken van Bruls wakkerden vrijdag opnieuw de discussie omtrent het nut van de 1.5-meter regel aan.

DUIDING

Aanhoudende gunstige cijfers en discussie over betrekkelijke besmettelijkheid in buitenlucht kan leiden tot verminderde naleving regels.

- De dagelijkse cijfers over besmettingen/opnames/sterfgevallen lopen nu veelal in de tientallen in plaats van honderden; keerzijde is verminderde alertheid en gevoel voor gevaar. Ook aandacht voor het mogelijk kleinere besmettingsgevaar in de buitenlucht. Deze discussie in combinatie met verminderd gevoel van gevaar kan motivatie tot naleving gedragsregels op straat aantasten.

Massale drukte kan leiden tot meer beperkingen maar roept ook vragen over mogelijkheden tot handhaving.

- Op specifieke plekken werd het op Hemelvaart zeer druk, waarna voorzitter van de Veiligheidsregio's Bruls stelde dat het weleens een zomer van beperkingen zou kunnen worden. Het aantal handhavers is in vergelijking met de mensenmassa's zeer gering, daarnaast worden de regels door velen onduidelijk en multi-interpretabel geacht.
- In enkele gevallen is geweld tegen handhavers gebruikt, waarbij een incident in IJmuiden in het oog sprong; BOA's gaan demonstreren voor betere bewapening

Vanaf 1 juni kan iedereen met klachten worden getest, reacties terughoudend en cynisch

- Reacties op social media zijn veelal afwachtend ('kan dat worden waargemaakt', 'is het contactonderzoek wel adequaat?') of cynisch ('dat had al veel eerder moeten gebeuren')

Iedere mening (quasi-)wetenschappelijk onderbouwd; tast geloofwaardigheid RIVM/regering aan

- Optredens van experts en 'deskundologen' met (quasi-)wetenschappelijk onderbouwde meningen; voor ieder mening is een 'deskundoloog' beschikbaar. Ondergraaft geloofwaardigheid instituties en draagvlak beleid.

Weinig onrust over oplevingen virus in slachterijen en op een school

- Besmettingen op een school in Limburg en enkele slachterijen leiden vooralsnog niet tot brede onrust over de versoepeling.

Weinig animo voor de enkele anti-lockdowndemonstraties

- Onder andere in Eindhoven was een kleine demonstratie, maar vergeleken bij meerdere andere Europese landen is er weinig animo (weinig initiatieven, geringe deelname).

Opnieuw onrust over ondeugdelijke PBM's n.a.v. test AD

- Het AD laat 25 mondkapjes onderzoeken door testinstituut Greencycle, 12 blijken ondeugdelijk te zijn. Ondanks kleine steekproef reageert een woonzorgcentrum en vakbond NU'91 (verpleegkundigen) geschokt.